

ВИЗНАННЯ ТА ВАЖЛИВІСТЬ УПРАВЛІННЯ І ВИМІРЮВАННЯ РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ В БАНКУ

Світова фінансова криза 2007 - 2008 років підкреслила необхідність активного управління та моніторингу платоспроможності банків на індивідуальному рівні, демонструючи взаємозв'язок ризику ліквідності як з фінансовими, так і з нефінансовими ризиками. Ця взаємопов'язаність була чітко продемонстрована через прив'язку якості іпотечних кредитів на первинному рівні до кредитної якості багатьох типів структурованих активів із проблемами фінансування інвестиційних механізмів, що призвело до труднощів з ліквідністю та платоспроможністю в банках.

Ще до прояву кризи науковці підкреслювали важливість визнання та управління ризиком ліквідності. Але нажаль, з боку фінансових регуляторів було недооцінено його вплив на платоспроможність банківських установ та не висвітлено в рамках Базель I та Базель II.

Ризик ліквідності, що стосується прибутків та капіталу банку, виникає через нездатність банку виконувати зобов'язання (очікувані чи несподівані), коли вони наступають.

Існує два основних типи ризику ліквідності:

- **Ризик ліквідності фінансування:** неможливість отримати необхідне фінансування за розумною вартістю;
- **Ризик ліквідності активів:** неможливість ліквідації активів (за необхідності) за прийнятною ціною.

Незважаючи на те, що ризик ліквідності притаманний банківському бізнесу, враховуючи трансформацію строків погашення між активами та пасивами, до останнього часу в Базелі III не чітко розглядався в нормативно правовій базі.

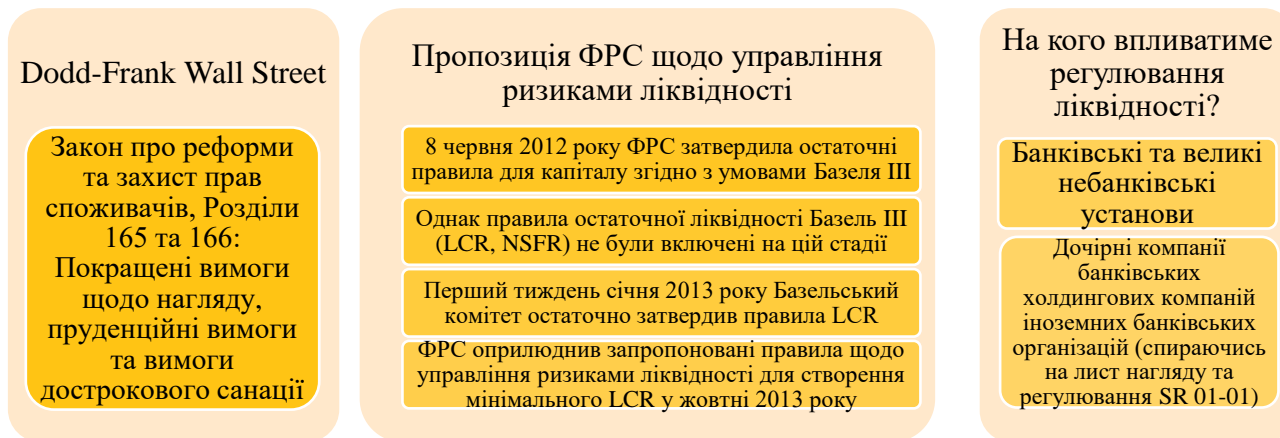
Першою країною, що узгоджено з Базелем III запровадила стрес-тестування ліквідності та визнала ризик ліквідності, як системно важливий була США (рис.1.), що зазнала масштабних збитків від світової фінансової кризи. Відповідно до Акту Додда-Франка (DFAST) [2] у США було запроваджено всебічний огляд оцінки ліквідності (Comprehensive Liquidity Assessment Review – CLAR) як частину стрес-тестування банків. Крім того, Базельським комітетом було опубліковано документ з оглядом найкращих практик щодо стрес-тестування ліквідності. Цей документ висвітлює необхідність вдосконалення рамок тестування ліквідності в установах та основних викликів з точки зору управління ризиками ліквідності в банках.

В 2013 році Базель III [3] вводить два мінімальних стандартних коефіцієнта для проактивного управління та моніторингу ризику ліквідності: коефіцієнт покриття ліквідності (LCR) та чистий стабільний коефіцієнт фінансування (NSFR). Ці два коефіцієнти є ефективними показниками стрес-тестування ліквідності:

- **LCR:** відображає здатність банку конвертувати високоякісні нерегульовані ліквідні активи у грошові кошти для компенсації прогнозованих грошових потоків

протягом місячного періоду. Він пов'язаний із кількістю наявних ліквідних активів установи для компенсації прогнозованої суми відтоків протягом тридцяти днів.

- NSFR: Вимагає від банків забезпечити достатньо стабільного фінансування для покриття потенційного використання коштів протягом року. Це стосується суми стабільного фінансування, яку установі потрібно компенсувати ліквідність активів, що фінансуються протягом одного року.

Рис. 1. ПЕРШИЙ РЕГЛАМЕНТ ЩОДО РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕНИЙ ФРС

Ці два коефіцієнти означають більш міцну інтеграцію між управлінням кредитного та ліквідного ризиків, що відображає взаємозалежність між цих показників. Крім того, для їх розрахунку потрібна інформація про кредитний ризик та ризик ліквідності. Як наслідок, установи повинні тестувати не лише кредитний ризик, а й ризик ліквідності, та проаналізувати їх грошові потоки. Банки також повинні провести оптимізаційний аналіз високоякісних ліквідних активів (HQLA), які можуть бути включені до розрахунків коефіцієнтів ліквідності та вартості перенесення / передачі цих активів. Даний процес відомий як процес оптимізації HQLA.

Загалом, можна визначити чотири центральні напрями дослідження ризику ліквідності, відповідно до яких необхідно швидко та ефективно реагувати на ризик ліквідності банку:

1. *Ризик ліквідності ринку*: зосереджується на зміні цін, впливах на прибуток та збитки (P&L);
2. *Ризик ліквідності фінансування*: стосується оцінки грошових потоків активів та зобов'язань;
3. *Стрес-тестування ліквідності*: враховує здатність банку за відсутності ринкової або фінансової ліквідності виконувати зобов'язання в періоди стресу шляхом точного вимірювання ліквідності балансу на установи;
4. *Планування на випадок надзвичайних ситуацій*: використовує результати випробувань на стрес-ліквідність для надання вказівок щодо створення стратегічного плану, структури управління ліквідністю та ризик-апетиту.

Література:

1. BIS Working paper n. 24 (October 2013): Liquidity stress testing, a survey of theory, empirics and current industry and supervisory practices.
2. Акт Додда-Франка – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.federalreserve.gov/apps/foia/proposedregs.aspx#icp

3. Bank For International Settlements, Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standard, and Monitoring, December 2013.

Єфімова Л.І.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Захожай К.В.*

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ І ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ

Податковий контроль є одним із основних видів фінансового контролю. Зростання ролі податків у формуванні дохідної частини бюджетів різних рівнів зумовило запровадження автономного виду контролю податкових органів за повнотою та своєчасністю їх сплати. Основним нормативно-правовим актом, що регламентує податковий контроль є Податковий Кодекс України, в якому прописані основні положення щодо адміністрування і контролю податків, зборів та інших платежів [1]. Ефективність податкової системи України безпосередньо залежить від якості роботи органів Державної податкової та митної служб України, у тому числі й від виконання одного із основних завдань, визначених Постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» та «Про Державну фіскальну службу України», – здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою й своєчасністю сплати до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів. Саме контрольна функція є однією з основних у роботі органів Державної податкової служби України (ДПСУ) [2].

Слід зазначити, що першочерговим завданням ДПСУ є збільшення надходжень до бюджету за рахунок детінізації економіки та боротьби з «податковими ямами», а також завдяки боротьбі з контрабандою. Так, у Звітності Державної податкової служби України зазначено [3], що у 2017 р. виконано індикативні показники, у т.ч. за податковими та митними платежами Міністерства фінансів України на 100,6% (податковий коефіцієнт; частка податкових надходжень в доходах Зведеного бюджету України; відношення податкового боргу до податкових надходжень ЗБУ), у повному обсязі виконано завдання даного органу управління з податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів, податку на прибуток підприємств, ввізного мита, екологічного податку тощо. У 2018 році ситуація помітно погіршилась, що засвідчує недовиконання на 0,9% індикативних показників Міністерства фінансів України, відповідно недонадходження склали 6,7 млрд. грн. [4]. Причинами погіршення ситуації стали недостатні надходження за внутрішніми податками: ПДВ та акцизами.

Основною формою здійснення контролю податковими органами є проведення податкових перевірок, аналіз яких вказує на проблемні фактори при його проведенні, а також на їх ефективність при справлянні податкових надходжень. Результативність діяльності податкового контролю залежить від ефективного планування та виконання податкових перевірок платників податків.